

УДК 477 (3) 128

<https://orcid.org/0000-0001-5345-1364>

<https://orcid.org/0000-0003-0625-8822>

С. В. Виткалов

В. Г. Виткалов

РЕГІОНАЛЬНІ КРАЄЗНАВЦІ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВАЛЕРІЙ ВОЙТОВИЧ – ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ І ДОСЛІДНИК: ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ

Розглядається соціокультурна та пошукова діяльність одного з помітних регіональних художників, громадських діячів регіонального культурного простору – Валерія Войтовича; акцентується увага на його здобутках у царині краєзнавства, міфології та художньої творчості; наголошується на різнобічності обдарувань цієї особистості та проблемах, пов'язаних із самоствердженням його у різних сферах, а надто – науковій і видавничій; підкреслюється важливість створення регіонального організаційно-методичного центру, який би переймався фаховими проблемами подібних осіб і допомагав їм у реалізації власних творчих задумів, коригуючи їх пошукову діяльність та надаючи відповідну консультативну допомогу і популяризуючи їх результати. Виявляється загальний стан регіонального краєзнавства.

***Ключові слова:** Валерій Войтович, регіональне краєзнавство, науковий пошук, художня творчість, результативність і проблемний ряд.*

DOI 10.34079/2226-2830-2024-14-28-17-34

Актуальність проблеми. Регіональне краєзнавство є важливим сегментом поширення нової інформації про конкретні локації, розширюючи таким чином регіональний інформаційно-культурний простір. Осібне місце в цьому ряду, акцентуючи увагу на Рівненщині, посідає Валерій Войтович (1951 р. н., хутір Радочі, Рівненщина) – мандрівник, письменник, людина специфічної вдачі та різнопрофільного обдарування, зусиллям якого помітно розширюються межі регіональної культурної практики, позиціонується Західно-Поліський етнорегіон у просторі вітчизняної культури. Маючи достатньо помітні і різноспрямовані здобутки у художній творчості, громадському житті, пошуковій краєзнавчій практиці, оприлюдненій у різних її формах, він мав би стати непересічним об'єктом зацікавлень фахівців різних галузей знань, однак ґрунтовних розвідок про його організаційно-культурну і пошукову чи художню діяльність поки що немає. Спробуємо окреслити основні параметри цих уподобань і форм їх реалізації упродовж значного періоду його перебування на регіональному відноколлі, базуючись на наявній в авторів інформаційній (джерельній) базі.

Огляд останніх публікацій. Регіональне краєзнавство постає майже унікальним культурним феноменом сьогодення, сутність якого полягає, на нашу думку, в тому, що саме його носії (представники) помітно розширюють уяву про культурний простір, вносячи до нього безліч майже унікальних характеристик осіб, пам'яток чи подій, тоді як самі автори цих повідомлень у переважній більшості залишаються у науковому «затінку», зважаючи на традиційно сформовану у наукових колах думку про їх переважно публіцистичний напрям чи характер публікацій, який, поза сумнівом, цікавий, однак не виходить за межі популярної публіцистики. У той же час саме представники місцевого краєзнавства (Виткалов С., 2014; Виткалов С., 2024; Войтович, Виткалов С., 2017; Войтович, Виткалов С., 2023) були і є важливим підґрунтям

поглиблення багатьох сторінок національної історії та культури, позаяк вони чи не найкраще ознайомлені як із носіями певної інформації, культурного шару епохи, так і з артефактами чи джерельною базою конкретної локалістики, а відтак – можуть помітно розширити культурний простір новою інформацією, хоча й поданою у специфічному викладі (формі), утім такою, що заслуговує на увагу. Так і про В. Войтовича (*Виткалов В., 2021; Войтович, 2022a; Войтович, Виткалов С., 2017; Войтович, Виткалов С., 2023; Перелік, 2024*) є чимало різноманітної інформації переважно вербального характеру або оприлюдненій в періодичній пресі, зокрема про вихід друком чергового його видання, проведення художніх експонувань чи презентацій, участі у різноманітних творчих зібраннях тощо, залишаючи поза межами професійного інтересу зміст опублікованого чи презентованого у візуальному ряді. Це стосується й розміщених у його книгах післямов, у яких згадується чи окреслюється його пошукова чи художня діяльність. Адже саме він, цей зміст, і становить важливий сегмент його творчої характеристики.

Джерельна база наукового пошуку стосовно характеристики цього митця та регіонального дослідника представлена художньою спадщиною у вигляді значної кількості картин, графічних робіт, альбомів чи книг, розміщених у соціальних мережах [*Рівненська, 2019*], за змістом яких й можливо виявити його культурний потенціал, але, зважаючи на різноаспектність його публікаційної активності, це потрібно робити групі фахівців декількох напрямів, адже в кожному з них ці здобутки складають помітний обсяг, достойний поглибленого аналізу.

Провідною ж метою цієї розвідки є лише привернення уваги до згаданої особистості і організаційно-культурного надбання В. Войтовича, базованого на його публікаціях та художніх експонуваннях, оскільки їх кількість й тематичний ряд, зокрема й низка відзнак на різноманітних «видавничих» рейтингах всеукраїнського рівня за ці оприлюднення, також заслуговує на окреме ґрунтовне дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сформувані конкретну лінію вивчення дослідницького пошуку стосовно В. Войтовича достатньо складно, оскільки вона різнопланова і охоплює художню, експонентську, видавничу, педагогічну діяльність та інші форми творчої самореалізації, які, зважаючи на факт того, що це переважно громадська праця, виконуються у такому обсязі, що складно уявити собі фізичні можливості предмету нашого зацікавлення. адже автори цієї розвідки ознайомлені з подібними видавничими сегментами творчої та організаційно-методичної діяльності науково-педагогічного працівника, знаходячись чимало років у вищій школі. Однак В. Войтович явно випадає з цього інформаційного ряду. Тому залишаючи осторонь педагогічну (епізодично) та художню (майже постійну упродовж життя) його діяльність, що час від часу ставала предметом розгляду на сторінках місцевої періодики, в середовищі митців та організаторів культурного простору, зокрема й – побіжно – одного з авторів цієї розвідки (Виткалов С., 2014; Виткалов С., 2024), а також розлогії інформації в авторській програмі «Грані мистецтва» на обласному телеканалі «Ритм» (Войтович, Виткалов С., 2017), наголосимо лише на достатньо переконливих результатах дослідження ним ментальної складової українського населення, втіленої у майже фундаментальних виданнях, пов'язаних із студіюванням язичницького світогляду поліщукув, міфологічних аспектів цього світогляду та форм виявлення всього цього у публікаціях, оминаючи професійний аналіз змісту згаданих у цій розвідці праць, які за обсягом і тематичною спрямованістю вимагатимуть, як уже наголошувалося, окремого вивчення.

Отже, професійну освіту він здобув в Українському інституті інженерів водного господарства (нині – НУВГП), утім власні творчі здобутки пов'язані переважно з розробкою художньої, історико-краєзнавчої та, останнім часом, мистецтвознавчої

проблематики, започаткованої від часу здобуття країною державної незалежності у 1991 році, тому був причетним до знакових подій національної самоідентифікації.

Як і майже кожна з осіб подібного спрямування та віку, він помітно виявив себе у просторі становлення української державності: Голова Товариства української мови ім. Т.Шевченка (НДІТМ, Рівне); делегат республіканської настановчої конференції Товариства рідної мови ім. Т.Шевченка (Київ), один із співзасновників Народного руху України за перебудову; депутат урочистих зборів засновників Рівненської регіональної організації Народного Руху України (НРУ), делегат II з'їзду цього Об'єднання та ін. (все – у 1989-1990 рр.)¹; у 1990-1994 роках – депутат Рівненської міської Ради. При цьому він не полишає займатися художньою творчістю та експонентською діяльністю.

Має низку найрізноманітніших відзнак, зокрема Диплом Всесвітньої культурної дипломатії; є членом Історичного клубу «Холодний Яр» (2022 р.); регіональний орден та почесну відзнаку Рівненської облради (2012 р.); обраний членом обласних відділень Національних Спілок краєзнавців та художників (2012 р.). Зміст та професійне власне художнє оформлення книг дозволило йому здобути декілька перемог й у серії «Краша книга Рівненщини» останніми роками тощо.

Спробував себе й у педагогічній практиці: у 1994-1996 рр. – викладач кафедри культурології РДГУ, де не лише читав низку дисциплін історико-прикладного спрямування («Міфологія», «Сакральне мистецтво Рівненщини»), але й здійснював керівництво дипломними дослідженнями; у 1999-2012 рр. – старший викладач НаУ «Острозька академія», з якою пов'язано його становлення не лише як педагога, але й видавця та регіонального дослідника, принаймні перше ґрунтовне видання «Українська міфологія» було надруковане за рекомендацією тодішнього ректора академії, І. Пасічника Президенту України Л. Кучмі (Войтович, Виткалов С., 2023; Войтович, Виткалов С., 2024) і дарувалося згодом керівництвом НаУ «Острозька академія» усім, хто тією чи іншою мірою був причетним до становлення цього навчального закладу.

Вагомо виявив себе у мистецтві, позаяк має чимало здобутків у художній царині (всі його книги ним же ілюстровано, що є чи не найкращим варіантом розкриття їх змісту), виготовлені пам'ятних (меморіальних) знаків: українському художнику Нілу Хасевичу у с. Сухівці (1992 р.), ініціатором встановлення якого був ще один місцевий краєзнавець – М. Федоришин; загиблим у німецько-фашистському таборі у Клевані (1994 р.), останньому гетьману Запорізької Січі Петру Калнишевському (2007 р.). Він – автор пам'ятної дошки на будівлі Степанської ДМШ (Рівненщина) на честь її директора Л. Лук'янця, який створив при школі клас хореографії та сформував духовий оркестр, яким керував понад 15 років (18.01.2024 р.) (усі – Рівненщина).

В його активі – понад 20 персональних виставок (Київ, Рівне, Острог, Пересопниця тощо), найбільш об'ємні з яких експоновано у Національному історико-меморіальному заповіднику «Поле Берестецької битви» (50 картин, червень 1988 р.). Сюди додамо й персональні художні виставки в Обласному товаристві охорони пам'яток історії та культури (липень 1992 р.), Музеї українського мистецтва (Рівне, травень) «Моя Україна», де демонструвалося 35 картин, та Музеї Гетьманства (Київ, 35 картин, липень 1994 р.), КЗ «Культурно-археологічний центр «Пересопниця»» (26 картин, вересень, 2023 р.); брав участь й у декількох «збірних». І цим не завершується перелік його художніх здобутків, позаяк краєзнавство він активно сполучає з власною художньою творчістю.

До прикладу, можна згадати ілюстровані ним комплекти з 12 листівок «Гетьмани України» (2.600 прим.), «Гомери України» (3.000 прим.) (1991 р.), «Оскар Сосновський» (32 листівки, 100 прим., 2021 р.), які помітно вплинули на художнє забезпечення освітнього процесу в місцевій мережі ЗОШ та стали своєрідною реакцією на

становлення культурного простору України початку доби державної незалежності та у її більш пізній період.

До цього ряду можна додати й проєкт, пов'язаний з ілюстрацією ним книги «Гомерова Одиссея» у перекладі Б. Тена, презентація яких відбулася в музеї У. Самчука (Рівне, 19.07.2024 р.) та музейній кімнаті, присвяченій життю і творчості цього громадського діяча і письменника у Житомирському обласному літературному музеї (10.10.2024 р.).

Надалі ця практика продовжується вже з метою розширення інформаційної уяви відвідувачів про його книги, ілюстрація з яких активно експонується в установах культури регіону: персональні виставки графічних робіт «Сокіл-Род». «Легенди та міфи стародавніх українців» та аналогічна виставка художніх робіт з української міфології «Сокіл-Род» (63 картини) (КЗ «Рівненська ОУНБ» РОР, лютий 1997 р.), а також аналогічних експонуваннях у різних містах Західної України у більш пізній період із нагоди презентації його книг.

Оригінально він виявив себе і в популяризації місцевої сакральної спадщини, свідченням чого є альбом «Храм. Пам'ятки церковної архітектури міста Рівне та його околиць» (1.000 прим.), «Рівне та околиці міста»: стежками краєзнавчих подорожей (Корнин, 2011. 320 с., іл., 1.000 прим.), «Пересопниця. Стежками краєзнавчих подорожей» (Корнин, 2012. 180 с., іл., 500 прим.). До цього ряду додамо й міфологічну «Молитва до Дажбога» (2.000 прим.), «Український гороскоп» (у його ілюстраціях, 3.000 прим.) (усі – Рівне, 1995 р.). Інакше кажучи, низка цих видань свідчила про підготовку до більш фундаментальних праць, а названі слугували своєрідним «художнім підґрунтям» пошуку майбутньої моделі. Тоді ж відбулися і презентації цих видань у згаданій вже КЗ «РОУНБ» РОР, що є центром не лише проведення оригінальних заходів, пов'язаних із популяризацією вітчизняної книги та її авторів, але й виставкової діяльності місцевих майстрів мистецтв, а також експонувань у низці інших установ культури регіону.

Звернемо увагу на декілька аспектів: загальний наклад цих книжок є достатньо переконливим не лише для кінця 90-х років, коли інфляційні процеси в країні знищували будь-яку ідею, пов'язану з друкарською справою, але й можливістю реалізації цих видань у регіональному середовищі. Як це вдавалося робити авторові – майже загадка!

Але найбільш розлого він виявив себе в краєзнавстві, міфології та мистецтвознавстві, до яких звернувся уже в зрілому віці, здобувши відповідні знання, досвід, форми його апробації. Це, до речі, ще одна цікава сторінка творчості загалом. Адже й надалі у світі та й регіонах зокрема збільшується кількість осіб, які помітних результатів набувають у галузях, мало пов'язаних із попередньо здобутим фахом, тобто самотужки поглиблюють інформацію про предмет власного зацікавлення, розширюючи межі культурного досвіду.

Переглядаючи ці видання та спілкуючись з їх автором (Войтович, Виткалов С., 2023; Войтович, Виткалов С., 2024), можна відзначити, що характерною рисою сучасного культурного життя регіонів, пов'язаних, зокрема й з видавничою (в даному випадку краще б сказати друкарською) справою, є те, що в переважній більшості випадків автор видання, якщо він через різні обставини не бере участі у регіональних програмах рівня «Забезпечення місцевого населення українською книгою» (яка, до прикладу, чимало років реалізується на Рівненщині як цільова Програма обласної Ради), об'єднує в собі декілька функцій, оминаючи процес написання книги, починаючи від макетування та друку тієї чи іншої книги до її реалізації. Це створює чимало проблем і для самого автора, позаяк він змушений самотужки здійснювати її верстку, шукати кошти на її друк та поширювати книгу в місцевому середовищі, аби повернути хоча б

частково кошти, витрачені на тиражування. Але це має, в той же час, і чимало переваг: адже він опановує навички менеджера, знає цільову аудиторію, для якої ця книга призначається, та безліч іншого, що допоможе книзі згодом знайти «свого» читача. Однак цей «партизанський» метод зосереджує в собі й чимало недоліків, зокрема текст видання, якщо воно реалізується не в межах ЗВО, не проходить фахову експертизу, а відтак – автор не має можливостей почути хоча б якусь критичну (фахову) оцінку від колег не лише стосовно змісту, але й цільового призначення такої праці.

По-друге, будь-яке більш-менш помітне видання (монографія, посібник тощо) має мати належну апробаційну складову, тобто публікацію низки статей, виступів на численних наукових зібраннях, де основні параметри цієї книги мають пройти відповідне обговорення, даючи автору можливість отримати безліч потрібної інформації для подальшого внесення змін до структури, концепції власного проекту та оприлюднення згодом завершеної власної видавничої програми. Це – типовий варіант світової практики і Україна також знаходиться у цьому числі. Однак повернемося до подальшого розгляду окресленої проблеми.

Із середини 90-х років починається новий період в організаційно-культурній діяльності В. Войтовича, пов'язаний із видавничою практикою. І ці здобутки більш ніж переконливі. Адже у той час вийшли друком згадані вище енциклопедичні видання «Сокіл-Род» (Рівне: «Оріанна») (Войтович, 1997), «Українська міфологія» (Київ: Наукова думка, 2002. 664 с., іл.) (Войтович, 1997), а також її перевидання у 2005, 2012, 2017 роках, загальним накладом 15.000 прим.). Принагідно відзначимо, що ця книга здобула три дипломи в номінації «3 глибин знань» (краще енциклопедичне видання) – Диплом I ступеня. А на V Всеукраїнській рейтинговій акції в номінації «Український BEST» вона визнана як «Книжка року – 2003»; на V Київській міжнародній виставці «Книжковий світ – 2003» у номінації «Краще енциклопедично-довідкове видання» вона посіла 2 місце.

У 2002 році ним підготовлено ще одне енциклопедичне видання у формі навчального посібника «Міфи та легенди давньої України» (Тернопіль, 392 с., іл.), що вийшло друком у серії «Золота пектораль». У 2005, 2008-2012 та 2014 роках відбулося його перевидання. Загальний наклад його становить 20.000 прим. За цим показником власного позиціонування В. Войтович може посідати помітне місце серед авторів, чії книги мають такий попит і, відповідно, наклад. У той же час вказана кількість опублікованого (та й, мабуть, обговореного!?) мала б привернути увагу й фахівців і зробити автора бажаним гостем на різноманітних конференціях, презентаціях чи мережі ЗВО, де вони, треба думати, активно використовуються. Утім, виходячи з наявного матеріалу в авторів цієї розвідки, подібні контакти майже не відбуваються, або є вкрай спорадичними (Войтович, Виткалов С., 2023; Войтович, Виткалов С., 2024).

У цьому ж році (лютий-квітень) проведено персональну виставку художніх робіт «Моя Україна» в НаУ «Острозька академія», а 2003 року (червень-липень) – подібна персональна виставка-презентація книги «Українська міфологія», організована з нагоди 20-річчя дослідження ним українського міфу, була представлена у Рівненському Будинку вчених. Вони стали не лише підсумком наукового осмислення окресленої проблематики, але й саме на них експонувалися художні (ілюстраторські) здобутки, відтворені у цих виданнях. Тобто вони надали можливість В. Войтовичу розширити власний художній потенціал, здобути нові навички.

Спілкуючись із Валерієм Войтовичем, виникає особливе відчуття, сутність якого полягає в тому, що місцевому краєзнавству в особі творчої Спілки явно бракує нових форм виявлення та презентації доробку таких особистостей, адже підготовка подібних видань мала б становити їх професійний інтерес і саме ця організація мала б сприяти обговоренню та віднайденню коштів на друк подібних праць, їх подальшу

популяризацію і поширення серед читачів. Та й творчий метод, тобто система пошуку інформації та її оприлюднення, також мав би становити професійний інтерес для усіх тих, для кого книга залишається джерелом фахової інформації. І в цьому плані подібна Спілка стала б справді потрібною і автору, і якісно позиціонувала б себе в культурному просторі сьогодення. Адже мережа творчих Спілок України й надалі залишається рудиментом радянської доби, мало потрібним творчим особистостям у докорінно змінених суспільних обставинах.

Утім, продовжимо характеристику його наступних здобутків: у 2006-2007 роках у тернопільському видавництві «Навчальна книга – Богдан» з'являється чергове видання «Антологія українського міфу» у 3-х томах, друк якої здійснено з декількох складових: космогонічні міфи (2006 р., т. 1, 912 с., іл. накладом у 3.000 прим.); тотемічні міфи (2006 р., т. 2, 608 с., іл., 3.000 прим.); потойбіччя (2007 р. т. 3, 848 с., іл., 3.000 прим.)². Це видання на Всеукраїнському книжковому форумі «Портал-2007» знову здобуло відзнаку «Краща українська книга 2006 року» і якісно позиціонує, треба думати, не лише В. Войтовича у дослідницькому просторі, але й цю проблематику.

2007 рік також став знаковим у видавничій практиці краєзнавця. Адже до читача надійшло чергове енциклопедичне видання «Генеалогія богів давньої України» (Львів, 556 с., іл., 3.000 прим.), також відзначене в номінації «Книжка року-2008» на X Всеукраїнському рейтингу популярності. Вона була включена й до чергового рейтингу видавців у номінації «50 кращих книг України 2008 року» (Перелік, 2024). Тоді ж відбулося декілька її презентацій, об'єднаних єдиною проблематикою: 18-21 квітня – на книжковому ярмарку у Києві (1-2 тому) та 26 квітня – експозиція серії книг «Міфи та легенди давньої України», «Антологія українського міфу» у 3-х томах, «Генеалогія богів Давньої України» – в КЗ «Рівненська ОУНБ» РОР. Ця акція супроводжувалася й широкою презентацією графічних робіт В. Войтовича під загальною назвою «Українська міфологія». Потрібно відзначити, що це достатньо цікава акція, адже, як наголошувалося вище, авторська ілюстрація помітно розширює сприйняття тексту, позаяк автору не завжди вдається за допомогою лише вербального (текстового) засобу досягти бажаного результату. І саме презентована графіка (ілюстрація) й переслідує цю мету, поглиблюючи зміст написаного.

Утім, процес розробки окресленої проблематики не завершився і 2008 року виходить нова книга міфологічного спрямування «Амазонка. Богиня-Діва-Воїн» у регіональному видавництві «Твердиня» (Луцьк, 924 с., іл.+ 258 с. у кольорі загальним накладом 1.000 прим.). У цьому ж році на згаданому вище X Всеукраїнському рейтингу «Книжка року-2008» (Київ) вона увійшла до номінації «50 кращих книг України 2008 року».

Виходячи навіть із вище наведеного, можна без перебільшення стверджувати, що жодному регіональному видавцю не вдалося за час існування друкарської практики досягти такого високого рейтингу та мати подібну кількість опублікованих праць. Сподіваємося, що критична оцінка усього напрацьованого ще попереду.

Загальною рекомендацією автору цих книг могло б стати наступне: такий обсяг опублікованого матеріалу мав би скласти вагоме підґрунтя для внесення його до енциклопедичних вітчизняних видань, адже напрацьований матеріал при відповідній його науковій експертизі помітно розширював би межі дослідницького пошуку, інформаційний простір, незважаючи на підтримку чи спростування власної авторської концепції редакційними колегами. Однак для цього, як уже згадувалося, потрібно постійне оприлюднення напрацьованого, за яким була б зрозумілою загальна концепція автора, її проблемний ряд чи перспективи. Адже подібна тематика наукового пошуку не є виключно авторським надбанням проблеми. І лише професійна полеміка й могла б уточнити чимало спірних чи нових аспектів у її дослідженні загалом. Утім, лише в 2024

році Інститут енциклопедичних досліджень НАН України запросив інформацію про його творчі здобутки.

Як і кожна творча людина, В. Войтович пам'ятає й про дітей: у 2007 році вийшла друком книга «Коляда. Дитячі щедрівки, колядки та засівалки» (Луцьк, 224 с., іл., 1.000 прим.), а 2010 р. – книга «На добраніч, діти» (Луцьк, 176 с., іл. 1.000 прим.), демонструючи дещо інший ракурс бачення його проблеми наукового дискурсу, презентація якої відбулася у січні 2008 року та, відповідно, в 2011 р. у КЗ «Рівненська ОУНБ» РОР. Як бачимо, їх наклад, вказаний у вихідних даних видання, є достатнім, щоб з ними могла ознайомитися чимала кількість фахівців чи педагогів-вихователів та скласти уяву про заповнення ще однієї лакуни стосовно міфологічної проблематики у дитячому її вимірі. Тим більше, в нинішніх умовах, коли Україна змінює увесь ціннісний ряд майже в усіх сферах власного позиціонування в культурному просторі. І книга в цьому ряду посідає далеко не останнє місце.

Принагідно відзначимо, що на початок 2000-х років припадає активізація народознавчого руху у фольклорному його відтворенні в регіоні. Саме тоді проведено чимало фольклорних досліджень місцевими художніми гуртами («Веснянка» та «Весняночка» – Рівненський ПДМ, В. Ковальчук, «Хутірські музики» – кафедра музичного фольклору РДГУ, Б. Столярчук; здійснено безліч фольклорних польових записів зразків народної культури керівниками локальних фольклорних гуртів), опубліковано та виконано у формі художніх презентацій безліч фольклорних програм на місцевій сцені під час проведення численних фольклорних фестивалів, що склали нову сторінку у регіональній фольклористичі.

На цій хвилі відбулася низка міжнародних фестивалів народної культури «Коляда», організатором яких став випускник нинішньої кафедри івент-індустрії, культурології та музеєзнавства РДГУ Микола Федоришин – теж помітний красзнавець і громадський діяч. Подібні заходи сприяли популяризації цієї практики та приїзду до Рівного багатьох фольклорно-етнографічних колективів не лише з регіонів країни, але й далекого зарубіжжя, учасники яких презентували різдвяну та новорічну переберію, виступаючи на багатьох майданчиках міста та області, спілкуючись між собою на предмет дослідження цієї спадщини та створюючи таким чином святкову ситуацію упродовж майже двох тижнів (*Виткалов В., 2021*).

Працюючи у той час (із 2011 р.) на посаді директора КЗ Культурно-археологічного Центру «Пересопниця», М. Федоришин зміг розширити тематичний ряд фестивальних заходів, залучаючи до цього й екскурсійний сегмент. І цей фестивальний рух став зоряним часом популяризації святково-обрядової новорічно-різдвяної проблематики в західноукраїнському етнорегіоні. Під їх впливом організовано й декілька аналогічних заходів у Залі органної та камерної музики обласної філармонії волинською народознавицею Тетяною Ціхоцькою, що надали можливість порівняти принципи підходів до організації подібних фольклорних імпрез у різних локаціях Волині, налагодити сталі професійні контакти регіональних фольклористів.

По завершенню цих заходів проводилися, як правило, науково-практичні конференції із залученням відомих красзнавців та науковців регіону й інших держав, що також сприяло популяризації народної культурної практики, поглибленню інтересу до національної історії. Активну участь у цьому процесі брали й згадані вище фольклорні гурти («Веснянка» та «Весняночка») з місцевого ПДМ під керівництвом В. Ковальчука, що стимулювало й різноманітні польові дослідження та публікацію відповідного матеріалу і формування оригінальних народознавчих колекцій [*Виткалов В., 2021*]. (Однак їх необхідна концентрація в КЗ «РОЦНТ» РОР для подальшого опрацювання науковцями так і залишилася черговим побажанням, засвідчуючи факт

того, що Рівненський ОЦНТ поступово відходить від виконання своєї головної функції – методичної підтримки народної культурної практики.

2008 рік, повертаючись до огляду здобутків В. Войтовича, став багатим на презентації, проведення яких було розтягнутим у часі. Йдеться, зокрема, про згадані книги «Коляда»: дитячі щедрівки, колядки і засівалки, що вийшла друком у 2007 році, «Амазонка. Богиня-Діва-Воїн» (січень, КЗ «Рівненська ОУНБ»); у жовтні цього ж року знову проведено презентацію книги «Амазонка. Богиня-Діва-Воїн» у згаданій КЗ «РОУНБ» РОР та організовано зустріч і автограф-сесії з відомими митцями різних сфер: кінорежисером та сценаристом Ю. Ілленком, Лесею Романчук, Іваном Лучаком, Олегом Германом, Ніною Фіалко, що відбулася у Тернополі. А 9.11 В.Войтович брав участь у «збірній» виставці «Мій край – моя Вітчизна», організованій з нагоди 725-річчя нашого міста (обласний Академічний театр ляльок). Це також сприяло і популяризації його творчого доробку і, власне, ознайомленню з окресленою дослідницькою проблематикою.

Урешті-решт, інтенсивність виставкової та видавничої діяльності чи не вперше дістала оцінку органів державної влади і цього ж року він був відзначений Почесною грамотою та нагрудним знаком Рівненської облради.

Неначе підсумовуючи власні здобутки з питань розробки міфологічної проблематики, В. Войтович 25.03.2010 р. бере участь у Круглому столі на тему «Міфологія у світогляді українців» (Наукове середовище мистецтвознавців і філософів при Бібліотеці Львівської національної академії мистецтв), певною мірою уточнюючи напрями власного наукового пошуку та його проблемного ряду (*Рівненська, 2019*). Ця зустріч стимулювала до поглиблення цієї проблематики і 2014 року з'являється майже унікальне видання «Українська міфологія. Енциклопедія народних вірувань» (Київ, 688 с., іл., 1.000 прим.).

Переглядаючи навіть цей список назв його праць, виникає цілком вмотивована думка про те, чому при такому інтенсивному позиціонуванні у науковому просторі дослідницька творчість В. Войтовича не стає предметом наукового аналізу у фаховій періодиці, адже це чи не найкраща можливість власного творчого підсумку, а головне – уточнення вірності або хибності обраного наукового чи популяризаторського шляху. Та й суто амбітний сегмент повинен би спрацювати: адже окремий регіональний краєзнавець активно розробляє проблематику, над якою мав би працювати потужний науковий колектив! Може саме це й стало підставою певною зупинки, переформатування власних параметрів пошуку і переорієнтацією на інший аспект дослідження, інтенсивність якого також вражає, адже почалася вона майже паралельно з наявними результатами досліджень у міфологічній проблематиці.

Від 2009 року дещо змінюється ракурс бачення наукового дискурсу і акцент переноситься на регіональний народознавчий вимір. «Степань моя мила». Історія та культура (Луцьк, 2009. 578 с., іл., 1.000 прим.) є підтвердженням вище наведеного. Ця книга, здається, стала найбільш популярною у регіоні. Принаймні, Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації придбало кілька сотень примірників для місцевих (сільських) бібліотек, адже збір матеріалу, як зазначалося у її Передмові та й спілкуванні з автором (Войтович, Виткалов С., 2023), складався майже виключно з власних польових досліджень.

У 2022 році, в продовження цього пошуку, виходить книга «Степанське весілля» (Войтович, 2022b), що являє опис низки оригінальних імпрез святково-обрядової практики Рівненщини. А далі з'являється низка подібних видань, у яких регіональна складова виявляється повною мірою: «Степанський край. Історія та культура» (Луцьк, 2010. 656 с., іл.), що продовжила серію «Велика Волинь. Княжі міста Рівненщини»: «Пересопниця. Рівненський край: історія та культура» (Луцьк, 2011. 816 с., іл., 1.000

прим.) (На книжковому форумі «Медвін» (Київ) вона також визнана «Книжкою року 2011») і у 2014 році номінована на Президентську премію України.

Принагідно відзначу, що верстка багатьох його книг здійснена надзвичайно якісно і професійно грамотно, що робить таке видання достатньо презентабельним; воно являє високий зразок сучасного друку. І саме це, мабуть, на думку авторів, дає можливість за допомогою подібного оформлення претендувати на високу відзнаку книг у наступних номінаціях.

Однак знову виникає риторичне питання, яке автори цієї розвідки можуть поставити, на жаль, лише собі: чому такою інтенсивністю та результативністю регіонального краєзнавця не зацікавлюється фахова періодика, бібліотечна мережа? Адже при будь-якому результаті чи аналізі цих праць, виникала б добра нагода для фахової полеміки стосовно стану регіонального друку, його результативності чи ефективності, ролі цільових регіональних Програм стосовно підтримки місцевого друку і їх корекції, значенні у формуванні патріотизму, врешті-решт. Та й факт публікації навчального посібника «Міфи та легенди давньої України» накладом у 20.000 прим. регіональним краєзнавцем, який в принципі не дуже добре знайомий зі специфікою освітнього простору, тобто навчальних планів і освітніх програм у ЗВО – чи не найкраща підстава для фахового аналізу!

За інтенсивністю опублікованого В.Войтович також має посідати помітну сходинку у будь-якому рейтингу, адже ці енциклопедичні видання, незважаючи на різне ставлення інших дослідників до автора (які епізодично пульсують у кулуарах і є типовою реакцією на творчу працю), потребують не лише значного часу на їх оприлюднення, але й на, власне, підготовку, позаяк подібні друки передбачають значний аналітичний матеріал, його відповідну технологічну обробку та систематизацію, ілюстрацію тощо. А всі регіональні видання й вирізняє надзвичайно широкий візуальний ряд.

Однак ця інтенсивність дослідницького пошуку врешті-решт була помічена двома ЗВО, один з яких став свого часу місцем здобуття професійної освіти автора, а другий – центром його педагогічної самореалізації. Тож у лютому 2009 року спільним рішенням учених рад НаУ «Острозька академія» та Національного університету водного господарства і природокористування (НУВГП) за серію книг із міфологічної проблематики В. Войтович був висунутий на здобуття Державної премії України у галузі науки і техніки («за» проголосували 62 докторів і кандидатів наук). А у листопаді того ж року вчена рада НаУ «Острозька академія» рекомендувала В. Войтовича й до присвоєння Почесного державного звання «Заслужений працівник культури України» (нагадаю, що таких, безрезультатних представлень було 4) (Войтович, Виткалов С., 2023).

Ще одна подібна спроба здобути найвищу сходинку в оцінці своїх праць відбулася у 2015 році, коли він був висунутий загальними зборами всеукраїнського Товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка на здобуття Національної премії України ім. Т. Шевченка 2016 р.

І хоча ці рекомендації чи висунання не реалізувалися (однак мала б бути відповідна реакція на таку подію?!), вони стали публічною відзнакою наукових, художніх і популяризаторських здобутків цього митця і дослідника та популяризатора регіональної культурної спадщини.

Навіть побіжне ознайомлення з краєзнавчою та науковою діяльністю В. Войтовича у сегменті його публікаційної активності також викликає низку запитань, зокрема стосовно того, що в нинішніх умовах, коли наклад української книги, а тим більше, наукової чи публіцистичної, має невелику кількість примірників (згадаємо у цьому зв'язку, до прикладу, загальний наклад фундаментальної енциклопедії «Історія

української культури» у 1.000 при.), кількість його опублікованих праць перевищує понад 80 тис. од.; лише навчальний посібник з української міфології, згаданий вище, має 20 тис. прим. і макети його книг готуються майже щороку. При цьому жодне видавництво чи друкарні Тернополя, Луцька, Рівного, де він регулярно публікується, які не мають стабільного замовлення у такій кількості примірників у переважній більшості) не зацікавилися співпрацею з цим краєзнавцем. Адже інтенсивність підготовки його книг – не лише гарантований прибуток для такої структури, але й високе реноме видавництва, що спеціалізується на оприлюдненні видань достатньо специфічного напрямку, зокрема й для забезпечення освітнього простору мережі ЗВО.

З іншого боку, майже кожна зі згаданих вище його книг здобувала відзнаку у номінації «Краща книга року» на всеукраїнському конкурсі, що також є свідченням відповідного рейтингу автора, його професіоналізму. Невже й тут ніхто не зацікавився такими рейтинговими виданнями і видавництва взагалі не цікавлять питання реалізації подібних книг та просування автора у культурному середовищі?! Адже в Україні нині функціонують сотні аспірантур і докторантур та спеціалізованих учених чи «разових» учених рад, здобувачі відповідних ступенів яких готують дисертації, захист яких фактично поставлений на конвейер і невідомо ж у країні книг подібної проблематики наддостатньо?! І навіть якщо це так, то ж є й низка фахівців-науковців чи журналістів, для яких кожна така публікація – це зайвий приклад відгукнутися на її вихід і продемонструвати власну обізнаність із новинкою!

А всі ці та інші подібні питання ставлять на порядок денний ще одне, сутність якого полягає в тому, що на регіональному рівні, а нині він, поза сумнівом, демонструє високу соціальну активність в усіх напрямках, а надто – художньому чи видавничому, мають бути створені відповідні організаційні центри, які б і займалися концентрацією та популяризацією місцевих авторів (і не лише видавців), допомагали їм у просуванні їхньої продукції на культурний ринок, допомагали б сформувати культурне обличчя цієї локації. Це – звичайна практика для позиціонування майбутнього територіальних громад і їй потрібно лише якимось чином підштовхнути до реалізації цієї ідеї. І за це, на думку авторів, може взятися, до прикладу, КЗ «Обласний центр народної творчості» РОР, який є в кожній області країни. Тим більше, що власні пропозиції з цього приводу авторами були сформульовані і передані керівництву КЗ «Рівненський ОЦНТ» на його ж (керівництва Центру – авт.) прохання, які й були затверджені частково у новому Положенні про КЗ «Рівненський ОЦНТ» обласної ради (Войтович, 2016), а доопрацьовані матеріали були опубліковані у науковому періодичному виданні (Виткалов, С., Виткалов, В., 2022).

Подібними питаннями міг би зайнятися й чимало років номінально функціонуючий у м. Рівне Інститут дослідів Волині (як філія КЗ «Рівненський обласний краєзнавчий музей» облради), що позиціонує себе як центр регіонального краєзнавства, що бере свій початок від відомої організаційної структури, створеної у Житомирі наприкінці ХІХ століття – і має тотожну їй назву та який в нинішніх умовах все ще визначається з можливими напрямками науково-дослідної та організаційно-культурної діяльності. Адже в регіоні чи територіальній громаді, зважаючи на активізацію її суспільного життя, нині має функціонувати подібна структура, співробітники якої й займалися б пошуком оригінальних особистостей, артефактів чи будь-яких форм, за допомогою яких можна сформувати культурну привабливість цієї локації, стимулювати розвиток креативних індустрій і, врешті-решт, помітно вплинути на зайнятість місцевого населення.

Підсумовуючи цю сторінку його творчих здобутків, дивно лише, що маючи такий доробок В. Войтович так і не знайшов себе у рівненських університетах, адже він мав би становити інтерес і для студентської молоді, і для науково-педагогічних

працівників, істориків чи культурологів. Хоча такі спроби були неодноразовими з боку завідувачів кафедр гуманітарного університету, НУВГП і НаУ «Острозька академія». Однак творчий склад особистості не завжди вписується у прокрустове ложе стандарту вищої школи чи будь-якої іншої організаційної структури. Це можна стверджувати і стосовно переведення його творчого доробку у науково-педагогічну площину. Адже лише брак науково-педагогічного стажу та окремі суто технічні формальності не дали змоги йому підтвердити власні здобутки у параметрах вищої школи у формі вченого звання доцента чи професора.

Останнім часом основний акцент його дослідницького інтересу ґрунтується на дослідженні творчості призабутих регіональних митців, чия художня спадщина у минулі століття викликала захоплення не лише в українців, але й художників та мистецтвознавців європейського штибу (Войтович, 2015), виходячи за межі тодішнього культурного стандарту. Адже низка його (В. Войтовича – авт.) праць, опублікованих у різний час із цього напрямку, хоча й викликала дискусію, пов'язану з переважно формами презентації результату, а не її змістовної частини, помітно розширювала обрії навіть наукового пошуку.

При цьому потрібно віддати належне тій титанічній праці, яку здійснив Валерій, намагаючись ввести до, якщо не наукового дискурсу, то, принаймні, інформаційного простору матеріал про цих митців. І нині, до прикладу, Томаш Оскар Сосновський (волинянин за походженням) по праву вважається заново відкритим ним для фахівців та широкого загалу поціновувачів мистецтва скульптури доби бароко (Войтович, 2015).

У своїй рецензії до книги доктор мистецтвознавства, професор, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка В. Овсійчук зазначав, що «Для культурного світу через Оскара Сосновського і Волинь набуває небувалого значення... Вдячності заслуговує й творча діяльність Валерія Войтовича, який присвятив чимало часу вивченню творчості геніального земляка, яким пишається Волинь, а з нею і вся Україна» (Войтович, 2015, с. 4).

Нагадаю, що ця книга (900 прим.), принаймні, перший її варіант (2015 р.), було обговорено вже на кафедрі образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва РДГУ та, побіжно, й з авторами цього матеріалу, утім скоріше як презентацію тексту, а не його концептуальні засади.

Не ставлячи за мету фаховий змістовний аналіз цієї книги, оскільки завдання даної розвідки інше, відзначимо достатньо професійно скомпоновану історіографічну базу наукового пошуку, сформовану на чималій кількості польських, українських, російських видань XVIII та середини – кінця XIX століть, а також регіональних наукових збірників та публіцистики Львова, Рівного, Острога, Малина, Дрогобича, Житомира, Луцька, Кременця тощо, на підставі якої сформовано потужне культурне тло, на базі якого розгорталось становлення цього митця та й класицизму як художнього явища загалом у регіональному (коли мова йде про Острожчину, чи окремі польські або італійські локації, пов'язані з творчістю чи місцями перебування митця). У цьому ж ряду виокремимо не менш потужну джерельну базу у вигляді значної кількості артефактів та матеріалів обласних архівів Житомирської, Рівненської та ін. областей; фонди й архіви Львівської Національної галереї мистецтв, Острозького історико-краєзнавчого музею, Рівненського обласного краєзнавчого музею, Чернігівського обласного художнього музею ім. Г. Галагана та майже 40 музеїв, бібліотек Варшави, Вільнюса, Ізраїля, Назарета, Кракова, Познані і Риму, у т. ч. Бібліотеки Академії наук Литви. Все це достатньо переконливо прокоментовано та документально підтверджено на сторінках цього видання. До кожного персонажу, втіленого у мармурі, подано належний коментар. Та й поліграфічний аспект виконання заслуговує найвищої оцінки,

зважаючи на той факт, що автор є лише регіональним краєзнавцем, а друк праці здійснено у невеличкій районній друкарні.

Декілька років по тому (2022) ця книга (Войтович, 2022а) з нагоди 210 річниці від дня народження згаданого митця була підготовлена у подарунковому варіанті і являла собою цікавий видавничий фоліант, який і презентувався на різноманітних зібраннях із метою популяризації його творчості.

Утім, завершуючи побіжний розгляд постаті О. Сосновського у запропонованому варіанті В. Войтовича, потрібно звернути увагу на наступне: ґрунтовне видання про цю особистість було здійснено, як відомо, в Польщі, автором, який, дослідивши майже всі грані його творчої самореалізації, ввів до наукового обігу значний обсяг інформації про цю особистість і у 2022 році навіть відвідав Острожчину з нагоди ювілею митця.

Тому для поширення інформації про творчість О. Сосновського в регіоні на популярному рівні у кожного, хто бажає цим зайнятися, є, як мінімум, два варіанти: продовжувати дослідження регіонального сегмента перебування О. Сосновського на Рівненщині і спробувати заповнювати саме цю лакуну, виходячи зі ще збережених артефактів чи будь-якої наявної інформації про нього, ставши таким чином своєрідним «співавтором» польського дослідника, або ж, зважаючи на вихід відомої книги в Польщі, здійснити, з дозволу автора її переклад і, таким чином, поширювати інформацію про нього в український соціум. І перший, і другий варіанти є оптимальними, якщо метою є популяризація творчості, власне, О. Сосновського.

Гортаючи сторінки його книг, зупиняєшся на думці про те, що автор має, мабуть, універсальну методіку творчої праці, адже швидко підготував і оприлюднив ґрунтовну розвідку за всіма ознаками не лише науково-публіцистичного видання, але й поліграфічної практики (чого вартують безліч артефактів, розміщених та прокоментованих на її сторінках). Однак надрукувавши книгу, він залишає цю проблематику і поринає в полярно інший світ, тобто знову повертається до методичних аспектів забезпечення освітнього простору мережі ЗВО з питань міфології. Принаймні, це підтверджує друк ним чергового навчального посібника «Українське міфологієзнавство» (Войтович, 2016). Його наклад (300 прим.) за нинішніми мірками є цілком достатнім, щоб позиціонувати себе як фахівця, здатного надавати відповідні рекомендації усім тим, хто навчається на гуманітарних спеціальностях ЗВО, в яких є ця дисципліна, при цьому особливо не переймаючись освітніми параметрами організаційно-методичної сфери (кількість годин на курс, які саме спеціальності тощо), що має впливати і на ефективність публікації і на її роль в організаційно-методичному забезпеченні освітнього процесу.

На 2017-2019 роки припадає всеукраїнський марафон «Зоряний шлях Валерія Войтовича», присвячений Оскару Сосновському, під час якого демонструється 32 картини (полотно, олія) та 18 його книг. Ці презентації проведено в різних установах регіону: управліннях культури та туризму (Вараш, Володимирець), історико-етнографічному, краєзнавчому та художньому музеях (Сарни, Костопіль, Кременець, Почаїв), ІКЗ м. Дубно (Палац Любомирських), Будинках культури (сmt. Зоря) та ін., що мало деякий розголос і певним чином вплинуло на стан культурного обслуговування місцевого населення. Як результат – В. Войтовича прийнято до складу обласної організації НСХ України (2018 р.). Тоді ж Рівненським міським Товариством «Просвіта» його висунуто на здобуття міської літературної премії ім. У. Самчука. І хоча факт оцінки результату є приємним уже сам по собі, як визнання відповідних здобутків, однак він є не співмірним із наявним результатом.

Здійснивши достатньо розмаїту виставкову роботу в регіоні, він продовжує розробку серії «Велика Волинь. Княжі міста Рівненщини». І в 2019 році з'являється книга «Українське Полісся. Зарічненський край: історія та культура» (Войтович, 2019),

яка у 2020 році в рейтингу «Український BEST» у номінації «Візитівка» (Київ) визнана «Книгою року 2020». Вона являє собою збірку народознавчого матеріалу, опрацьованого, як зазначає автор, у результаті численних польових досліджень і за своєю структурою та змістом нагадує збірку оповідань найрізноманітнішого характеру. В цьому ж (2020 році) у згаданій вище серії з'являється ще одна книга: «Волинське Полісся. Степанський край: історія та культура» (Войтович, 2020a; Войтович, 2020b), яка продовжує розробку регіональної народознавчої проблематики. Наклад цих видань дорівнює 50-80 прим. на кожену книгу. Вони є результатом експедиційної роботи, проведеної упродовж багатьох років, як підкреслює у передмові автор, і можуть претендувати на розширення уявлення про етнокультурний сегмент регіону.

Останнім часом (2023-2024 рр.) Валерій Войтович здійснює широкі презентаційні заходи власних книг та, частково, художніх творів (переважно графічних) у різноманітних установах культури: Вінниці (обласна Бібліотека ім. В. Отамановського, 23.05.2023 р.), Культурно-археологічному центрі «Пересопниця» (26 картин, вересень, 2023 р.), смт. Зоря (22.11.2023 р.) та ін., результатом чого стало висунення його на здобуття місцевої премії ім. У. Самчука (19.01.2024 р.).

Відаючи належне наполегливості Валерія стосовно прив'язки до однієї проблематики, здається, що він завершив власне коло дослідження народознавства та міфології, провівши чимало різноманітних презентацій з цієї проблематики останнім часом.

Тому з 2022 року розпочався, здається, його новий етап, пов'язаний з мистецтвознавством, яке, хоча й не може претендувати у запропонованому ним варіанті на його теоретичний сегмент, однак його профіль як історія регіонального мистецтва повною мірою формується. Адже у 2024 році він надрукував ще одну оригінальну за змістом книгу «Кость Климченко. Скульптор» (Войтович, 2024), в якій «вперше здійснено огляд культурної спадщини майже невідомого митця з України, одного з найславетніших осіб Росії епохи класицизму – Костянтина Климченка (1816/1817–1849 рр.) – випускника Петербурзької академії мистецтв (1834 і 1837 рр. здобув Срібні медалі; 1838 р. – Золоту; у 1839 р. – велику Золоту медаль. Його скульптурні роботи виставлялися у залах Академії разом з акварелями Т. Шевченка).

193 ілюстрації, безпосередньо пов'язаних із творчістю скульптора, вміщених у цій книзі, помітно розширяють уяву читача про потенціал відомих українських митців, які через різні обставини фактично зникли з культурного обігу в Україні». Тож два останні видання, про Оскара Сосновського та вищеназване, презентують дослідницький пошук В. Войтовича як історика мистецтва, що намагається популяризувати нові обрії вітчизняної культури.

Крім цього, В. Войтович має ще декілька помітних проєктів «Леля-Весна» (2008 р.), «Купало» (2009 р.), «Іван-та-Мар'я» (2012 р.), «Дух-Дракона в українській міфології» (704 с.: іл., 2013 р.), «Як був мій дід маленьким. Небилиці» (148 с., 2017 р.), «Зоряне небо України» (280 с. іл., 2017 р.) тощо.

Завершуючи розгляд організаційно-культурної діяльності В. Войтовича, акцентуємо увагу на вже риторичних питаннях: чи то брак досвіду (чи нерозуміння його важливості) оприлюднення здобутої інформації у формі регулярних публікацій у науковій періодиці та публіцистиці, а відтак – постійна участь у фаховій полеміці, наукових конференціях, в яких не лише набуваються відповідні компетенції, але й розширюються обрії наукового пошуку, виробляється певний алгоритм до виявлення найбільш ефективного інструментарію дослідження і формується образ фахівця-дослідника конкретної проблематики, а також – власного позиціонування в науковому дискурсі, а з іншого боку, – й певна амбітність та стереотипи, зокрема й у ставленні до цього середовища, які складно змінити у зрілому віці, не дають змоги йому належним

чином презентувати все те, що напрацьовано упродовж багатьох років, розширюючи та поглиблюючи таким чином інформаційно-культурний простір регіону. Та й середовище, для якого ці праці, треба думати, готуються, мало знайоме у переважній своїй більшості з цими здобутками. Інакше кажучи, воно не є стимулом для подальшого наукового пошуку, а головне – оприлюднення результату. Хоча останнім часом ситуація змінилася і він став учасником окремих зібрань у різних містах України, популяризуючи власні здобутки та перспективи.

У той же час, врахувавши проблемний досвід попередньої видавничої практики (коли власні, сформовані відразу у формі енциклопедій чи монографій, праці самим же автором готувалися, версталися та оприлюднювалися, представивши їх на розгляд невеличкого кола осіб, якщо навіть здатних оцінити сутність тієї чи іншої роботи, але у переважній більшості тих, що жодним чином не могли вплинути на подальше їх просування в наукове чи хоча б освітнє середовище), нині Валерій формується у помітного краєзнавця-історика мистецтва, здатного самостійно проводити науковий пошук та презентувати його результати. Адже його дослідження останніх років посіли помітну сходинку у регіональному мистецтвознавстві, стали предметом обговорення у колі фахівців, свідченням чого є пропозиція включення до тематичного плану тернопільського видавництва «Навчальна книга – Богдан» (2024 р.) п'яти його оригінальних видавничих проєктів, накладом по 3 тис. прим. кожний; на ще один – надійшла пропозиція розмістити у київському видавництві.

Підсумовуючи наведений вище аналіз організаційно-культурної та, головне, видавничої діяльності місцевих краєзнавців, а надто – її результативності, вкотре переконуємося в тому, що будь-якому ентузіасту нині (хоча так було завжди) складно посісти високу сходинку у презентації власного наукового результату, якщо він (автор) попередньо не опанував організаційно-методичні параметри цієї справи та не має достатнього досвіду в оприлюдненні попередніх результатів хоча б у фаховій періодиці, яка в даному випадку виступає доброю школою набуття професійного досвіду. Позаяк наукова сфера має досить чіткі виміри (вимоги, стандартизацію) цієї презентації, тобто публікації авторського матеріалу. І не виконуючи цих, часто технічних вимог, достатньо складно не те, що б посісти помітну сходинку у цій ієрархії, оскільки наукові тексти чим далі, тим більше уніфікуються, але й мати змогу ознайомити з ними наукову громадськість. Цього нині вимагає наукометрія. Тому й наукова творчість має концентруватися, перш за все, у (чи навколо) мережі університетської освіти, науково-дослідних установах чи, у крайньому разі, відповідних наукових товариствах, досвід діяльності яких на теренах України має яскраву та результативну історію, які б і перебирали на себе таку консультативну функцію з такими особами. В іншому випадку це буде викликати лише непорозуміння обох сторін – автора та видавця або редактора наукового періодичного часопису, які й відповідають за оприлюднення тексту в інформаційній мережі.

Тому це вкотре актуалізує питання про те, що регіональним краєзнавцям, які через різні обставини не налагодили сталих творчих контактів з університетською мережею освіти та не опанували повною мірою організаційно-методичну складову цієї презентації і самотужки намагаються проводити та презентувати власні досягнення, потрібен відповідний організаційний центр, який би перебрав на себе цю консультативну функцію, позаяк рівень не лише професійної, але й загальної духовної культури населення об'єктивно зростає, а відтак – потребує нової якості співпраці усіх зацікавлених осіб. З іншого боку, залучення до наукового пошуку регіональних краєзнавців допоможе ефективніше формуватися й науковій царині, адже постійно насичуватиме її новою проблематикою, надаючи специфічний ракурс її бачення.

Примітки:

1 2.09.2019 р. із нагоди 30-річчя від дня заснування цієї організації (НРУ) він нагороджений Національним Прапором України.

2 Всю інформацію стосовно накладу друкованих книг, назв видавництв, номінацій видань тощо В. Войтовича взято авторами з його інформаційної довідки та бесід, проведених з ним. Приватний архів авторів.

Бібліографічний список

- Виткалов, В.Г. 2021. *Нова концепція Центру народної творчості стосовно збереження матеріалів польових досліджень : із виступу завідувача кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ, на нараді, ініційованій Управлінням культури і туризму Рівненської облдержадміністрації з приводу підготовки нової концепції КЗ «Рівненський ОЦНТ» РОР, 21 берез.* Приватний архів авторів.
- Виткалов, С.В., 2024. *Вища гуманітарна освіта в просторі регіональних культурних практик: історико-прикладний вимір.* Poznań, Poland : Publishing House of RSEC; Рівне: Брегін А.Р.
- Виткалов, С.В., 2014. *Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах: творчі портрети митців, художніх колективів та організаторів духовного простору.* Рівне: ПП ДМ.
- Виткалов, С.В., 2022. *Мистецтво як форма міжкультурної комунікації: регіональний досвід.* День, 18 трав. с. 5.
- Виткалов, С.В., 2021. «Різдвяні піснеспіви» як чинник збереження культурного еста нації (новорічні фестивалі на Рівненщині). *День*, № 1. 8 січ. с. 5.
- Виткалов, С.В., Виткалов, В.Г., 2022. *Галузь культури в умовах експерименту: теоретичні нотатки до регіональної трансформації. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Сер.: Культурологія, 41, с. 36-42.*
- Войтович, В.М., 2020а. *Волинське Полісся. Степанський край: історія та культура. Кн. 1 : Степань моя мила : дослідження, спогади, документи.* Рівне : Формат-А, 2020.
- Войтович, В.М., 2020б. *Волинське Полісся. Степанський край: історія та культура. Кн. 2 : Степанський край : дослідження, спогади, документи.* Рівне : Формат-А, 2020.
- Войтович, В.М., 2024. *Кость Климченко. Скульптор.* Рівне.
- Войтович, В.М., 2022а. *Оскар Сосновський. Скульптор.* Рівне.
- Войтович, В.М., 1997. *Сокіл-Род. Легенди та міфи стародавніх українців.* Рівне : Оріанна.
- Войтович, В.М., 2022б. *«Степанське весілля: прийміть мене, мамо, я – Ваша невістка».* Рівне.
- Войтович, В. М., 2015. *Томаш Оскар Сосновський: скульптура класицизму.* Рівне : Вид. В. Войтович.
- Войтович, В.М., 2016. *Українське міфологієзнавство: навч. посіб.* Тернопіль : Богдан.
- Войтович, В.М., 2002. *Українська міфологія : енциклопедія.* Київ : Наукова думка.
- Войтович, В.М., 2019. *Українське Полісся. Зарічненський край: історія та культура.* Рівне : М. Дятлик.
- Войтович, В.М., Виткалов, С.В., 2017. *Інтерв'ю, проведене на обласному телеканалі «Ритм» в авторській програмі «Грані мистецтва».* 6 жовт. Приватний архів авторів.
- Войтович, В.М., Виткалов, С.В., 2023. *Інтерв'ю, проведене 10 верес.* Приватний архів авторів.

- Войтович, В.М., Виткалов, С.В., 2024. *Интерв'ю, проведене 15 лют.* Приватний архів авторів.
- Перелік основних форм творчої самореалізації В. Войтовича, відтворений у довідці, наданій авторам у вересні 2024 р.* Приватний архів С. Виткалова.
- Рівненська обласна рада, 2022. *Статут Комунального закладу «Рівненський обласний центр народної творчості»* (нова ред.), від 4 листоп., № 580. Рівне.
- Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека, 2019. *Дослідник із душою письменника і художника : Цифрова колекція Валерія Войтовича.* [онлайн]. Доступно: <https://collections.lib.rv.ua/list/V_Voitovych/index.html> [Дата звернення 6 листопада 2024].

References

- Vytkalov, V.H. 2021. *Nova kontsepsiia Tsentru narodnoi tvorchosti stosovno zberezhenia materialiv polovokh doslidzen* [A new concept of the Center for Folk Art regarding the preservation of field research materials] : iz vystupu zaviduvacha kafedry ivent-industrii, kulturolohii ta muzeieznavstva RDHU, na naradi, initsiiovani Upravliniam kultury i turyzmu Rivnenskoï oblderzhadministratsii z pryvodu pidhotovky novoi kontsepsii KZ «Rivnenskyi OTsNT» ROR, 21 berez. Pryvatnyi arkhiv avtoriv. (in Ukrainian).
- Vytkalov, S.V., 2024. *Vyshcha humanitarna osvita v prostori rehionalnykh kulturnykh praktyk: istoryko-prykladnyi vymir* [Higher humanities education in the space of regional cultural practices: historical and applied dimension]. Poznań, Poland : Publishing House of RSEC; Rivne: Brehin A.R. (in Ukrainian).
- Vytkalov, S.V., 2014. *Kulturno-mystetska Ukraina v rehionalnykh vymirakh: tvorchi portrety myttsiv, khudozhnikh kolektyviv ta orhanizatoriv dukhovnoho prostoru* [Cultural and artistic Ukraine in regional dimensions: creative portraits of artists, artistic collectives and organizers of spiritual space]. Rivne: PP DM.(in Ukrainian).
- Vytkalov, S.V., 2022. *Mystetstvo yak forma midkulturnoi komunikatsii: rehionalnyi dosvid* [Art as a form of intercultural communication: regional experience]. *Den*, 18 trav. s. 5. (in Ukrainian).
- Vytkalov, S.V., 2021. «Rizdviani pisnespivy» yak chynnyk zberezhenia kulturnoho yestva natsii (novorichni festyvali na Rivnenshchyni) ["Christmas Carols" as a factor in preserving the cultural essence of the nation (New Year festivals in the Rivne region)]. *Den*, № 1. 8 sich. s. 5.(in Ukrainian).
- Vytkalov, S.V., Vytkalov, V.H., 2022. *Haluz kultury v umovakh eksperymentu: teoretychni notatky do rehionalnoi transformatsii* [The cultural sector in experimental conditions: theoretical notes on regional transformation]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Ser.: Kulturolohiia*, 41, s. 36-42. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2020a. *Volynske Polissia. Stepanskyi krai: istoriia ta kultura. Kn. 1 : Stepan moia myla : doslidzhennia, spohady, dokumenty* [Volyn Polissya. Stepanskyi region: history and culture. Book 1: My dear Stepan: research, memories, documents]. Rivne : Format-A, 2020. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2020b. *Volynske Polissia. Stepanskyi krai: istoriia ta kultura. Kn. 2 : Stepanskyi krai : doslidzhennia, spohady, dokumenty* [Volyn Polissya. Stepanskyi region: history and culture. Book 2: Stepanskyi region: research, memories, documents]. Rivne : Format-A, 2020. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2024. *Kost Klymchenko. Skulptor* [Kost Klymchenko. Sculptor]. Rivne. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2022a. *Oskar Sosnovskiy. Skulptor* [Oskar Sosnowski. Sculptor]. Rivne. (in Ukrainian).

- Voitovych, V.M., 1997. *Sokil-Rod. Lehendy ta mify starodavnikh ukrainciv* [Sokil-Rod. Legends and myths of ancient Ukrainians]. Rivne : Orianna. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2022b. «*Stepanske vesillia: pryimit mene, mamu, ya – Vasha nevistka*» ["Stepan's wedding: accept me, mom, I am your daughter-in-law"]. Rivne. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2015. *Tomash Oskar Sosnovskiy: skulptura klasytsyzmu* [Tomasz Oskar Sosnowski: sculpture of classicism]. Rivne : Vyd. V. Voitovych. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2016. *Ukrainske mifolohiiestnavstvo* [Ukrainian mythology] : navch. posib. . Ternopil : Bohdan. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2002. *Ukrainska mifolohiia* [Ukrainian mythology] : entsyklopediia. Kyiv : Naukova dumku. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., 2019. *Ukrainske Polissia. Zarichnenskyi kraj: istoriia ta kultura* [Ukrainian Polissya. Zarichna region: history and culture]. Rivne : M. Diatlyk. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., Vytkaiov, S.V., 2017. *Interviu, provedene na oblasnomu telekanali «Rytm» v avtorskii prohrami «Hrani mystetstva». 6 zhovt* [Interview conducted on the regional TV channel "Rhythm" in the author's program "Edges of Art"]. Pryvatnyi arkhiv avtoriv. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., Vytkaiov, S.V., 2023. *Interviu, provedene 10 veres.* [Interview conducted on September 10]. Pryvatnyi arkhiv avtoriv. (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M., Vytkaiov, S.V., 2024. *Interviu, provedene 15 liut.* [Interview conducted on February 15]. Pryvatnyi arkhiv avtoriv. (in Ukrainian).
- Perelik osnovnykh form tvorchoi samorealizatsii V. Voitovycha, vidtvorenyi u dovidtsi, nadanii avtoram u veresni 2024 r.* [The list of the main forms of creative self-realization of V. Voitovych, reproduced in the reference provided to the authors in September 2024]. Pryvatnyi arkhiv S. Vytkaiova. (in Ukrainian).
- Rivnenska oblasna rada, 2022. *Statut Komunalnoho zakladu «Rivnenskyi oblasnyi tsentr narodnoi tvorchosti»* [Charter of the Municipal Institution "Rivne Regional Center of Folk Art"] (nova red.), vid 4 lystop., № 580. Rivne. (in Ukrainian).
- Rivnenska oblasna universalna naukova biblioteka, 2019. *Doslidnyk iz dusheiu pysmennyka i khudozhnyka* [A researcher with the soul of a writer and artist]: Tsyfrova kolektsiia Valeriia Voitovycha. [online] Available at: <https://collections.lib.rv.ua/list/V_Voitovych/index.html> [Accessed 6 November 2024]. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 02.12.2024 р.

S. Vytkaiov

V. Vytkaiov

REGIONAL LOCAL HISTORIANS IN THE SYSTEM OF CULTURAL ACTIVITY: VALERIY VOITOVYCH – PUBLIC FIGURE AND RESEARCHER: HIGHLIGHTS OF A PORTRAIT

Relevance of the Research *The study focuses on the sociocultural and exploratory activities of one of the notable regional artists and public figures in the cultural space – Valeriy Voitovych. It emphasizes his contributions in the fields of local history, mythology, and artistic creativity. Special attention is given to his multifaceted talents and the challenges he faced in establishing himself in various domains, particularly in academic and publishing activities.*

Methodology *The research methodology is based on the application of several methods, including historical reconstruction, content analysis of contemporary periodicals, and biographical methods, which helped reconstruct the key milestones of Voitovych's creative journey and recover significant biographical details.*

Scientific Novelty *The novelty of the study lies in expanding the understanding of the regional cultural landscape by introducing new information about prominent regional figures into academic discourse. The research underscores the importance of creating a regional organizational and methodological center to address the professional challenges of such individuals. This center would assist them in realizing their creative projects, guide their research activities, provide consultative support, and promote their results. The study also evaluates the overall state of regional local history.*

Practical Significance *The findings of this research can be applied in further scholarly practice and in the professional development system for cultural workers.*

Key words: *Valeriy Voitovych, regional local history, scientific research, artistic creativity, productivity, and challenges.*